

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญ และจำเป็นมากในการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ยิ่งกว่าทุกสมัยที่ผ่านมา สภาพของสังคมกลายเป็นสังคมข่าวสาร รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จำเป็นจะต้องอาศัยการอ่านจึงจะเข้าใจและสื่อความหมายกันได้ การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นจะต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ (วรรณิโสสมประยูร 2544 : 120) การอ่านเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะว่ามีงานวิจัยจำนวนมากระบุว่า กว่าครึ่งหนึ่งของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ มีปัญหาในการอ่าน (ผดุง อารยะวิญญู 2544 : 65) ซึ่งปัญหาทางการอ่านของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่า เด็กอ่านหนังสือไม่ออก อ่านไม่ถูกต้อง อ่านตกหล่นหรืออ่านข้ามคำ อ่านสลับคำ หรือตัวอักษร ไม่เข้าใจสิ่งที่อ่าน จึงทำให้เด็กขาดความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งยังส่งผลให้เด็กมี ปัญหาในทักษะอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย ดังนั้น การสอนอ่านเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ต้องสอนโดยวิธีที่เหมาะสมกับสภาวะและความต้องการ ความสนใจของเด็ก มุ่งเน้นให้เด็กมีโอกาสฝึกฝน ทักษะและประสบความสำเร็จในการอ่าน

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทหนึ่งที่มีปัญหาในการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากความบกพร่องของกระบวนการทางจิตวิทยา (Psychological process) ซึ่งเกิดจากระบบประสาทส่วนกลาง ก่อให้เกิดปัญหาในการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา ความจำ สมาธิและการรับรู้ ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การให้เหตุผลหรือการคำนวณ (ผดุง อารยะวิญญู. 2544 : 5-6) การพิจารณาว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หรือไม่นั้น จะพิจารณาจากผลการเรียนเปรียบเทียบกับระดับเชาว์ปัญญา (Intelligence Quotient) ซึ่งเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะมีสติปัญญาอยู่ในระดับปกติหรือสูงกว่าปกติ (สติปัญญาในระดับปกติ

คือ ระดับ 90-109) แต่มีปัญหาทางการเรียนรู้ในเรื่องการจัดกระทำกับข้อมูลอันเกิดจากปัญหาของสมองหรือระบบประสาทส่วนกลางในลักษณะที่เป็นอุปสรรคขัดขวางความสามารถของเด็กในการที่จะจัดการกับข้อมูล เก็บข้อมูลไว้ในความทรงจำหรือดึงข้อมูลออกมาใช้ หรือนำออกมาผลิตเป็นผลงานใหม่ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เด็กมีความบกพร่องทางการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การพูด การฟัง และทักษะต่างๆในสังคม ซึ่งทำให้เด็กไม่สามารถที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดี และในปัญหาต่างๆเหล่านี้พบว่า ปัญหาทางด้านกรอ่านหรือที่เรียกว่า ดิสเล็กเซีย (Dyslexia) เป็นประเภทของความบกพร่องในการเรียนรู้ที่พบมากที่สุด ประมาณ ร้อยละ 80 รองลงมาคือ ปัญหาทางด้านกรเขียนและปัญหาทางด้านคณิตศาสตร์ (สันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2544 : 4)

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน จะมีความยากลำบากในการรับรู้ การแยกแยะ หรือการจำตัวอักษร มีความสับสนระหว่างตัวอักษร เช่น ม-น, ค-ก หรือเห็นคำว่า กบ เป็น บก เป็นต้น ทำให้ยากต่อการเรียนรู้ และยังมีงานวิจัยจำนวนมากระบุว่าครึ่งหนึ่งของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้จะมีปัญหาในด้านการอ่าน (สันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2544 : 26) ซึ่งปัญหาในการเรียนรู้ดังกล่าวมา มีผลต่อการเรียนรู้ในด้านการอ่านเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการสอนเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ผู้สอน จะใช้วิธีการสอนเหมือนกับเด็กทั่วไปไม่เป็นการเพียงพอ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกวิธีสอน สื่อ และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กมากที่สุด โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ตรง จากการศึกษาธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็กในทศวรรษของเพียเจท์ (Piaget) เด็กจะเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การสัมผัส การปฏิบัติจริง การเห็นทำให้เกิดการเรียนรู้การแปลข้อมูลจากภาพทำให้เข้าใจ การอ่านทำให้เกิดการจำรูปคำได้ดี การอ่านซ้ำๆ เกิดการจำและเข้าใจการอ่านและอ่านได้ เกิดการเชื่อมโยงกับ โครงสร้างสมอง (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 69) และการสอนอ่านที่ดีต้องมี ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็น 3 ด้าน คือ การจำคำ การเข้าใจคำศัพท์ และความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่อ่าน สื่อที่ดีช่วยให้การอ่านเกิด การเรียนรู้อย่างสนุกสนานในการเรียน สามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เพราะสนใจมากขึ้นพร้อมที่จะเรียนจดจำได้แม่นยำและเหมาะสม (ผดุง อารยะวิญญู. 2535 : 123-130) ซึ่งไม่มีวิธีสอนใดเพียงวิธีเดียวที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับเด็กทุกคน (ศรียานิพนธ์ธรรม. 2541 : 54) ดังนั้นการสอนนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องหาวิธีสอนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ ข้อจำกัดและความแตกต่างของแต่ละ

ละคน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องให้สอดคล้องกับระดับความสามารถ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เป็นการสอนภาษาที่มุ่งเน้นให้ปัจจัยป้อนเข้าและกระบวนการเรียนรู้ด้วยกลวิธีต่างๆที่จะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้ภาษาจากการอ่าน ไปสู่การฟัง การพูด และการเขียน เน้นการบูรณาการด้วยตนเองจากการพัฒนาความเข้าใจ ความหมายโดยรวมของเรื่องไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษา โดยยึดสื่อการเรียนและกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นอย่างมีเป้าหมายในรูปแบบภาษา ไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก โดยสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละชุมชนของผู้เรียนในการรับรู้และการเรียนรู้ตามธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 7) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาทักษะทางการอ่านภาษานำมาใช้สอนอ่านเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เพราะมีแนวความคิดมาจากการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา และการสอนหน่วยเสียง เพื่อพัฒนาการอ่าน คำศัพท์ภาษาไทย โดยเน้นให้เด็กได้รับการฝึกการอ่านคำศัพท์ภาษาไทยด้วยวิธีที่เหมาะสม พร้อมทั้งการรับรู้และเข้าใจความหมายของคำศัพท์นั้นตามไปด้วย นอกจากนี้ยังได้อาศัยเทคนิคการฝึกฝนซ้ำๆ ในหลาย ๆ ลักษณะเพื่อให้เด็กเกิดทักษะและเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจคำศัพท์ใหม่ ๆ ได้มากขึ้น วิธีจัดประสบการณ์ทางการอ่าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยในการเข้าใจความหมายของคำศัพท์และอาศัยประสบการณ์จากการฝึกทักษะด้วยวิธีที่เหมาะสมมาช่วยในการอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง ซึ่งหลักการนี้จะช่วยให้เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้มีประสบการณ์ในการรับรู้ภาษาและการใช้ภาษาที่ถูกต้อง มีความสามารถในการจำคำ และอ่านคำได้ในที่สุด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารประกอบการสอนโดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนรู้พบว่า เป็นสื่อการเรียนที่มีประสิทธิภาพมีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็กทุกวัย สามารถส่งเสริมเด็กให้เกิดพัฒนาการทางภาษา เด็กในวัยเริ่มเรียนสามารถพัฒนาการใช้ภาษาได้ดีจากการดูภาพและอ่านวรรณกรรมประเภทหนังสือภาพ โดยเฉพาะหนังสือภาพประกอบเรื่อง เด็กที่มีโอกาสได้ฟังพ่อแม่ หรือครูอ่านหนังสือให้ฟังบ่อยๆ และได้ดูภาพประกอบเรื่อง มักจะมีความสามารถในการพูด การฟัง และมีความรู้ในการใช้ศัพท์ต่างๆ กว้างขวางและคล่องแคล่ว รวมทั้งช่างสังเกตและมีจินตนาการมากด้วย ครูที่หมั่นนำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาอ่านให้ฟัง หรือ ให้เด็กอ่านเอง แล้วตามด้วยการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน จะช่วยส่งเสริมให้เด็ก

มีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ในการสร้างจินตนาการและพัฒนาความคิดได้อย่างดียิ่ง (กรมวิชาการ. 2538 : 35-44) ซึ่งสอดคล้องกับผลของ อารยะวิญญู (2544 : 62) ว่าในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนครู ไม่ควรอธิบายหรือบรรยายเพียงอย่างเดียว เพราะเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บางคนเรียนรู้ได้ดีโดยการใช้การรับรู้ทางสายตา ดังนั้นนิทานที่มีภาพประกอบ เนื้อหาใช้คำง่ายๆ ที่เป็นพื้นฐานของคำและใช้คำ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ สามารถอ่านเรื่องจากภาพประกอบ และสามารถเข้าใจเรื่องราวและจับใจความสำคัญของนิทานที่อ่านได้ เด็กวัย 4-8 ปี จะให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวเองน้อยลง และหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมากขึ้น เด็กชื่นชอบคำทนายที่ประหลาดปัญหา นิทานที่เต็มไปด้วยผจญภัยเรื่องกลีกล้วย หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจาก จินตนาการที่เกินเลยความจริง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับทเวคานางฟ้า แม่มด พ่อมด การพิจารณาความ เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่ม ที่มีความ ต้องการแตกต่างกัน ไป เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความสามารถในการอ่าน สามารถจำแนกพยัญชนะ สระที่คล้ายกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Sabatino, Miller and Schmidt (1981 : 256 – 257) ที่กล่าวถึง เทคนิคการใช้รูปภาพว่า เป็นวิธีที่จะช่วยนักเรียนในการพัฒนาการอ่านคำศัพท์ และยังช่วยในการ เชื่อมวิธีการเน้นการอ่านคำในเนื้อเรื่องด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิธีเรียนอ่านของเด็กที่ แฟรงค์ แมรี่ และลอเรนซ์ (Frank Mary and Lawrence) ได้ศึกษาและพบว่า เด็กเรียนอ่านได้ 3 ทางด้วยกัน คือ เด็กเรียนอ่านทางสายตาโดยใช้สายตาอ่านภาพที่สัมพันธ์กับคำ เด็กเรียนอ่านทางหู โดยใช้หูวิเคราะห์เสียงและผสมเสียงอ่านเป็นคำๆ เด็กเรียนอ่านโดยการจำรูปคำ โครงสร้างและรูป คำของตัวอักษรที่มีความหมายเด่น และได้อ่านซ้ำๆ บ่อยครั้งก็จะจำได้ดี (บันลือ พฤษะวัน. 2538 : 17 ; อ้างอิงจาก Frank Mary and Lawrence)

โรงเรียนอนุบาลเพ็ญประชานุกูล อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นโรงเรียนศูนย์เครือข่ายเด็กพิการเรียนร่วม เปิดสอนระดับ ชั้นอนุบาล ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 จนถึงปัจจุบัน จากสถิติพบว่าในจำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม พบนักเรียนที่มี ปัญหาทางการเรียนรู้มากที่สุด โดยเฉพาะปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยนักเรียนแสดง พฤติกรรมการอ่านดังนี้ อ่านหนังสือไม่ออก สะกดคำอ่านไม่ได้ อ่านตกหล่น อ่านตู่คำ อ่านข้าม คำ สับสนระหว่างอักษรหรือคำที่คล้ายคลึงกัน อ่านช้าและตะกุกตะกัก จับใจความสำคัญที่อ่าน ไม่ได้ ความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับชั้นเรียน หากนักเรียนเหล่านี้ไม่ได้รับการช่วยเหลือ

โดยเร็ว โอกาสในการพัฒนาทักษะการอ่านให้เหมาะสมกับวัยยิ่งลดลง และส่งผลให้นักเรียนมีข้อบกพร่องและข้อจำกัดในการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ตามไปด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ มีทักษะการอ่านสูงขึ้นเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนในระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการอ่านของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา อยู่ในระดับดี

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลเพื่อประชาชนอุบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 4 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา

2.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะการอ่านของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเพื่อประชาชนอุบล

3. ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ๆ ละ 5 วัน โดยทำการทดลองในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ วันละ 1 ชั่วโมง รวม 20 วัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน หมายถึง เด็กที่ได้รับการตัดสินว่ามีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน เป็นเด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการเรียนที่แสดงออกมาในรูปแบบของปัญหาในการอ่านคำไม่ได้ เกิดจากการทำงานที่ผิดปกติของสมองทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป็นจริงกับระดับเขาวนปีปัญหา

ทักษะการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่องที่ฟัง การรู้จักคำ การจำแนกคำ การจำแนกเสียงตัวอักษรและออกเสียงคำ การอ่านคำเข้าใจความหมายของคำถูกต้อง ซึ่งวัดโดยใช้แบบทดสอบวัดการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา หมายถึง วิธีการสอนอ่านที่มีจุดมุ่งหมายให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางการอ่าน 2 อย่าง คือ ประสบการณ์ในการอ่านและจำคำ จากความเข้าใจความหมายของคำที่ฟังและดูในเรื่องราวที่กำหนด โดยบูรณาการ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติจากหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องมะลิไทยร้อยใจแม่ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แต่งเนื้อเรื่อง แก่โครงเรื่องมาจากกิจกรรมวันสำคัญที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นประจำปี คือกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ ผ่านกิจกรรม สื่อการเรียนที่หลากหลายจากการสอนหน่วยเสียงและดูรหัสของหน่วยเสียง โดยสอนตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง
- ขั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ
- ขั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน
- ขั้นที่ 4 นักเรียนทำหนังสือเล่มใหญ่
- ขั้นที่ 5 นักเรียนทำกิจกรรมฝึกทักษะทางภาษา

กิจกรรมฝึกทักษะทางภาษาชั้นที่ 5 มี 8 จุดประสงค์ ดังนี้

จุดประสงค์ที่ 1 อ่านและเขียนคำในหนังสือเล่มใหญ่ได้

จุดประสงค์ที่ 2 แต่งประโยคจากคำในหนังสือเล่มใหญ่ได้

จุดประสงค์ที่ 3 แยกลูกประสมคำจากคำในหนังสือเล่มใหญ่ได้

จุดประสงค์ที่ 4 แต่งประโยคจากคำใหม่ได้

จุดประสงค์ที่ 5 อ่านเรื่องใหม่ได้

จุดประสงค์ที่ 6 เล่าเรื่องหรือบอกรายละเอียดจากสิ่งที่อ่าน ฟังและพบในชีวิตประจำวันได้

จุดประสงค์ที่ 7 พูดย่อและสนทนาเรื่องราวต่าง ๆ ได้

จุดประสงค์ที่ 8 เขียนเรื่องสั้น ๆ ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีทักษะการอ่านสูงขึ้น จากการใช้วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา
2. ครูผู้สอนภาษาไทยหรือครูผู้สอนเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ได้แนวทางในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อีกทางเลือกหนึ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY